

Kur'an-ı Kerim Fihristinin Değer Odaklı Analizi

Mevlüt GÜNDÜZ*

Öz

Bu araştırmanın amacı, çok sayıda materyal arasından en köklü ve yazınsal metin olan ve değişmez bilgilerle dolu Kur'an-ı Kerim'in değer eğitimi bağlamında önemine vurgu yapmaktır. Bu çalışmada, nitel araştırma metodolojisi içerisinde yer alan doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Doküman analizi yapılırken Diyanet İşleri Başkanlığı'nın "Kur'an-ı Kerim Fihristi ve Meali" esas alınmıştır. Buna göre Kur'an-ı Kerim'de vurgulanan değerler tasnif edilmiş ve değerler eğitimi bağlamında analizi yapılmıştır. Değerler; yardımseverlik, adalet, hoşgörü, güven, sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk, vicdan, onur- şeref, çalışma- başarı ve sabır olarak toplamda 12 değer olarak ele alınmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak; Kur'an-ı Kerim'de evrensel nitelikli değerlere daha çok vurgu yapıldığı görülmüştür. Sonuç olarak çalışmada farklı değer sınıflandırmalarına da yer verilerek, Kur'an-ı Kerim'in referans alındığı yeni bir değer sınıflandırılması yapılmıştır. İnsanlar farklı kültür ve toplumlar da din, dil, ırk ayrımı gözetip farklı değerler benimse de Kur'an-ı Kerim evrensel değerler bağlamında, sadece Müslümanlara değil tüm insanlığa yol gösteren ve rehberlik eden ilahi bir kitaptır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler eğitimi, Kur'an-ı Kerim.

Dr. Öğr. Üys., Temel Eğitim Bölümü, Eğitim Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi.

E-mail: mevlutgunduz@sdu.edu.tr.

Makale Gönderim Tarihi: 27.12.2016 - **Makale Kabul Tarihi:** 06.12.2017

Giriş

Dünya ülkelerinde ve ülkemizde son yıllarda eğitim alanında ahlak kavramları, değerler, tutum ve davranışlar gün geçtikçe önem kazanan ve tartışılan kavramlar olmuştur. Değişen sosyal, teknolojik ve ekonomik farklılıklar, birey ve toplum davranışlarında değişikliklere yol açmıştır. Toplumun temel değerlerinin sorgulanması, bireylerin kendi yaşam tarzlarını belirlemesi ve kendi başına karar vermesi gibi özgür ruhlu bir toplum oluşturma yolunda çalışmalar yapılırsa da, bu özellikler bireylerin bencil tutumlar sergilemesine de sebep olabilmektedir. Bu bağlamda eğitim programlarında değer eğitimi yer verilmeye başlanmıştır.

Birçok tanımı yapılırsa da değerler; kültürümüzü yansıtan, bireyin hayatına ışık tutan, nesilden nesile aktarılan kabul ve inançlardır. İnsanların nasıl yaşayacakları ve nelere kıymet vereceklerine karar verme hususunda bireyleri ve toplumu belli inançlara, yaşantılara ve amaçlara bağlayan önceliklerdir (Hökelekli ve Gündüz 2007, s. 373–374). En basit tanımıyla, iyi ve kötüyü ayırt etmeye yarayan davranışlar bütünüdür. Terim olarak “değer” bizim objeleri, insanları, fikirleri, durumları ve hareketleri iyi, kötü, arzu edilen, istenmeyen ve bunun gibi yargılarımızı oluşturan standartlarımızı ve prensiplerimizi ifade eder (Halsead ve Taylor, 2000, s. 169). Çelikkaya ise (1995, s.168) değeri; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak tanımlamıştır.

Değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalarda, bu araştırmaları daha etkili ve kalıcı hale getirebilmek için çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Lickona (1991) değerleri, ahlaki değerler ve ahlaki olmayan değerler olarak; Rokeach (1973) amaç ve araç değerler olarak; Spranger (akt: Akbaş, 2004) politik, sosyal, kuramsal, ekonomik, dini, estetik olarak; Schwartz (1992) çok sayıda kültürün değerlerinden yola çıkarak değerleri, güç, başarı, yaşamdan haz duyma, uyarım, öz yönelim, evrensellik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olmak üzere 10 değer türü olarak, Nelson (1974) ise değerleri bireysel, grup ve sosyal değerler olarak (akt: Naylor ve Diem, 1987) sınıflandırmıştır.

Güngör (1998) ise değerleri estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dinî değerler olarak; Kale (2004) evrensel ve kültürel olarak; Ercan (2001) ulusal ve evrensel değerler olarak; Canatan (2004) geleneksel ve modern değerler olarak

sınıflandırmıştır. Acat ve Aslan (2012) muhafazakâr-geleneksel, ulusal-millî, öze dönük-kişisel, sosyal-toplumsal, bilimsel-yenilikçi olarak ifade etmiştir. Değer eğitimi bağlamında yapılan son sınıflandırma ise Gündüz (2016) tarafından, kendine dönük ve dışa dönük değerler olarak sınıflandırılmıştır.

Değerlerin çocuklara kazandırılması şüphesiz öncelikle ailede başlamaktadır. Okul ve aile iş birliği içerisinde çocuklara kazandırılan değerler toplum tarafından da desteklendikçe etkili bir aktarım meydana gelecektir. Değerlerin çocuklara aktarılmasında ise çok sayıda yöntem ve materyal geliştirilmiştir. Bunlar; öyküler, destanlar masallar, atasözleri deyimler, halk hikâyeleri, efsaneler vb. sözel ve yazınsal metinler aracılığı ile yapılabildiği gibi günümüzde bulunan çok sayıda yazılı ve sözlü materyaller de değer eğitiminde kullanılabilir.

Bu araştırmanın amacı, çok sayıda materyal arasından en köklü ve yazınsal metin olan ve değişmez bilgilerle dolu Kur'an-ı Kerim'in değer eğitimi bağlamında önemine vurgu yapmaktır. Müslümanlara göre Kur'an ayetleri Allah (c.c) tarafından Cebrail adındaki melek aracılığı ile İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)'e vahiyler halinde indirilen bir kutsal kitaptır.

Kur'an-ı Kerim, içinde barındırdığı ilke, kanun, kurallar ve değerler yönüyle günümüz insanına birçok mesajlar sunmaktadır. Kur'an, insana değer kazandıran, onun davranışlarını değerlendiren bir kitaptır. İyi okunur ve doğru anlaşılırsa; dünyanın özlemini çektiği ideal insanlar yetişebilir. Kur'an'ın getirdiği değerlerin bir diğer önemli özelliği de onların belirli bir zaman dilimi veya toplumla sınırlı olmayıp, insanoğlu yaşadığı sürece önemini kaybetmeyecek evrensel nitelikli değerler olmasıdır (Köylü, 2007, s. 66).

Kuran'ı Kerim'de bahsedilen değerlere yönelik yapılan araştırmalara baktığımızda, bu araştırmada olduğu gibi var olan değerleri tespit etmek ve yeni bir değer sınıflaması yapmak şeklinde araştırmaya rastlanmamıştır. Köylü (2007)'nün yaptığı araştırmada, Kur'an da geçen sadece bazı değerlerden bahsedilmiştir. Özdemir (2006)'in yaptığı araştırmada ise sosyal değerlere yer verilmiştir. Diğer araştırmalarda ise daha çok bir değeri ele almakta (Uysal, 2003) veya ders kitabıyla ilişkilendirme (Alan, 2014) yapılarak ele alınmıştır. Bu bağlamda bu araştırma özgün olup, bundan sonra bu alanda yapılacak çalışmalara rehberlik edecektir.

Yöntem

Bu çalışmada; nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Doküman inceleme, araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasıdır. Doküman inceleme; belgesel tarama olarak belirtilen, geçmişteki olguların izlerini taşıyan resim, film vb. yapıtları, olgularla ilgili olarak yayınlanmış kitap, dergi, vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir (Karasar, 2012). Doküman inceleme yönteminin, yazılı materyallerin analizini kapsaması ve araştırmanın amacına uygun olması nedeniyle bu çalışmada kullanılmıştır. Doküman analizi yapılırken Diyanet İşleri Başkanlığının “Kur’an-ı Kerim Meali ve Fihristi” esas alınmıştır. Kur’an-ı Kerim’de vurgulanan değerler tasnif edilmiş ve öğretim programlarında yer alan değerlerle ilişkisi incelenmiştir.

Bulgular

Kur’an-ı Kerim’de hangi değerlerin vurgulandığı ve bu değerlerin eğitim programlarındaki ilişkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada 12 değer analiz edilerek tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Değerlerin sınıflandırılması

Sınıflama	Değer Çeşitleri	Değerin vurgulandığı toplam sure çeşidi sayısı	Değerin vurgulandığı toplam ayet sayısı
Evrensel	Yardımseverlik	42	198
	Doğruluk	44	70
	Sevgi	18	30
	Saygı	13	21
	Hoşgörü	7	9
	Güven	11	17
	Sorumluluk	23	63
	Adalet	39	85
Kişisel	Vicdan	2	2
	Onur – Şeref	4	7
	Sabır	45	111
	Çalışma - Başarı	16	32

Tablo 1’de Kur’an-ı Kerim’in analizinden elde edilen veriler oluşturulmuş ve bunların sayısal değerleri verilmiştir. Tablo incelendiğinde Kur’an-ı Kerim’de toplam 12 değer (tekrar eden sureler dikkate alınarak) 645 defa vurgulandığı görülmüştür. Evrensel değerlerden en çok *yardımseverlik* (198) değerine vurgu yapılırken, kişisel değerlerden ise en çok (111) *sabır* değeri vurgulanmıştır. Tablo 1’de, Kur’an-ı Kerim’de evrensel nitelikli değerlerin bu bağlamda daha

çok vurgulandığı görülmüştür. Kur'an insanlığın tamamı için öğüt, rehber, hidayet ve Müslümanlar için rahmet niteliğindedir. Kur'an-ı Kerim akıl ve irade sahibi her insanın anlayabileceği ve okudukça ders çıkarması gerektiği yüce bir kitaptır. İndiği dönemden itibaren Kur'an hemen hemen her dönemde anlamaya çalışılmıştır. Günümüz ihtiyaçları dikkate alındığında ve çağın gereklilikleri düşünüldüğünde yine en doğru bilgiler Kur'an-ı Kerim'dedir.

Evrensel Nitelikli Değerlere Yönelik Bulgular

Tablo 2: Yardımseverlik değerine yönelik bulgular					
Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Abese	1	Al-i İmran	16	Ahkaf	2
Ankebût	2	Ahzâb	1	A'râf	7
Bakara	16	En'âm	5	Enbiyâ	3
Enfâl	1	Fâtır	1	Furkan	1
Fussilat	1	Hadid	1	Hac	2
Hûd	2	İnfitar	1	İnsan	18
İsra	4	Kasas	3	Kehf	1
Lokman	8	Mâide	6	Muhammed	2
Mutaffîfîn	11	Müdessir	1	Mümtehine	1
Mürselat	4	Mü'minûn	6	Müzemmiy	1
Nahl	3	Necm	2	Neml	4
Nisâ	10	Ra'd	5	Sâffât	22
Şûrâ	3	Tevbe	7	Tür	1
Zâriyât	1	Zümer	4	Yusuf	7

Tablo 2'de evrensel nitelikli değerler sınıflamasında yer alan “yardımseverlik” değerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu değerler içerisinde yardımseverlikle ilgili en fazla vurgu yapılan sure *Sâffât* Suresi (22), onu takiben ise *İnsan* (18), *Bakara* (16) ve *Al-i İmran* (16) sureleri yer almıştır.

Yardımseverlik kelimesinin anlamına baktığımızda hayır, hayırseverlik gibi kavramlarla eş anlamlı olduğunu ve “iyilik, karşılık beklemeden yapılan yardım” anlamına geldiğini görüyoruz. Kur'an-ı Kerim'de de hayır ve yardım kavramlarının sürekli tekrar ettiğini ve değerler bağlamında en çok yardımseverlik kavramına vurgu yapılmaktadır. *Sâffât* Suresi'nde de geçtiği üzere Allah (c.c) hayırlı işlerle uğraşan kullarına müjdeler sunmuştur (37/80, *İşte biz iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız*). Yine aynı şekilde Allah (c.c) iyilik yapan kullarının yolunun açık olacağını *İnsan* Suresi'nde bildirmiştir (76/5, *Kuşkusuz iyiler de karışımı kâfir olan dolgun bir kadehten içerler*).

Müslüman, iyi olan, iyilik yapan ve başkalarının iyiliğini isteyen kişidir. Müslüman, eli, dili, malı ile yapabileceği kadar iyilikte bulunmalıdır. Bu, onun görevidir. Allah, mutlaka yaptığımız iyilikleri bilir ve karşılığını verir. Kötülük ile Müslümanlık hiçbir şekilde bağdaşmaz. Allah Teâlâ bir başka ayetinde şöyle buyuruyor: *“İçinizden, insanları hayra çağırarak, iyiliği emredecek, kötülükten alıkoyacak bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Al-i İmran 3/104.)*

Tablo 3: Doğruluk değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Ahkaf	1	Ahzâb	8	Bakara	11
İsra	1	Kamer	1	Kasas	6
Mâide	2	Muhammed	2	Mülk	2
Neml	3	En’âm	3	Haşr	2
Hucurât	1	Tevbe	3	Hac	1
Nûr	2	Şûrâ	2	Zümer	5
A’râf	2	Kehf	1	Yâsin	2
Al-i İmran	1	Câsiye	1	Fâtiha	1
Mü’minûn	1	Necm	1	Nahl	1
Secde	1	Şuarâ	1	Tâ-Hâ	1

Tablo 3’de doğruluk değerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu değerler içerisinde doğruluğun en fazla geçtiği sure *Bakara* Suresi (11), onu takiben ise *Ahzâb* Suresi (8) ve *Kasas* Suresi (6) yer almıştır.

Doğruluk; doğru ve dürüst olma durumu, doğru olana yakışır davranış, dürüstlük şeklinde düşünülebilir. İslam dininin temel özelliği de doğruluktan geçmektedir. Kur’an-ı Kerim’de bulunan ayetlerin birçoğunda doğruluk ve dürüstlük kavramları bulunmaktadır. Örneğin doğru kimselerle ilgili bir ayet şu şekilde yorumlanmıştır: *Allah, şöyle diyecek: “Bugün, doğrulara, doğruluklarının yarar sağlayacağı gündür. Onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Allah, onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. İşte bu büyük başarıdır” (Mâide, 119).* Doğrulukla ilgili bir diğer ayette ise; *“(Allah) Onları doğruya ve güzele erdirecek ve durumlarını düzeltecektir (Muhammed, 5).”* şeklinde müjde verici, doğruluğun ve dürüstlüğün insanlığa bir armağan olduğunun vurgusu yapılmıştır.

Tablo 4: Sevgi değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Âdiyât	3	Al-i İmran	2	Ankebût	1
A'râf	1	Bakara	2	Cum'a	1
Fecr	6	İnsan	1	Mâide	1
Meryem	2	Mücadele	1	Mümtehine	2
Rûm	1	Sâd	1	Şûrâ	1
Tâ-Hâ	1	Vâkıa	1	Yusuf	2

Tablo 4’de sevgi (Allah sevgisi, eşler arası sevgi, mal sevgisi) değeri incelenmiştir. Bu değerle ilgili en fazla vurgu yapılan sure *Fecr* (6) Suresi *onu takiben ise Âdiyât* (3) Suresi gelmektedir. Sevgi, bir şeye veya bir kimseye yakınlık, bağlılık durumu, bunu ortaya çıkaran duygu yoğunluğudur. Sevgi kelimesinin Arapça karşılığı “Habib”dir. Allah aşkı bir ayette şu şekilde geçmektedir: *De ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”* (Al-i İmran, 31). Mal sevgisinden bahseden bir ayet ise; *Süleyman*, “Gerçekten ben malı, Rabbimi anmamı sağladığından dolayı çok severim” dedi. Nihayet gözden kaybolup gittikleri zaman, “Onları bana geri getirin” dedi. (Atlar gelince de) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı (Sâd, 32).

Tablo 5: Saygı değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Al-i İmran	2	Ahzâb	1	Bakara	2
Enbiyâ	1	Fetih	1	Hadid	2
Haşr	2	İsra	3	Mâide	1
Mü'minûn	3	Neml	1	Ra'd	1
Rûm	1				

Tablo 5’de Kur’an ayetlerinde geçen saygı değerinin analizine yer verilmiştir. En fazla vurgu yapılan sure *Mü'minûn* (3) ve *İsra* (3) sureleridir. *Mü'minûn* Suresi’nin ikinci ayetinde “Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler.” şeklinde bahsedilmiştir.

Tablo 6: Hoşgörü değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Bakara	1	Hicr	1	Mâide	1
Nisâ	1	Nûr	1	Tegabûn	1
Zuhruf	3				

Tablo 6’da hoşgörü değerine yönelik analiz sonuçları yer almaktadır. Hoşgörü kelime anlamı olarak her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans demektir. Hoşgörü değerinin en fazla yer aldığı sure olan *Zuhruf* Suresi’nde (3) de şu şekilde bahsedilmiştir: *Andolsun, onlara kendilerini kimin yarattığını sorsan elbette, “Allah” derler. Öyleyken nasıl döndürülüyorlar? Onun (Muhammed’in), “Ya Rabbi!” demesine andolsun ki, şüphesiz bunlar iman etmeyen bir kavimdir. Şimdilik sen onları hoş gör ve “size selâm olsun” de. Yakında bilecekler (Zuhrûf, 87-89).* İslam dini Müslümanlar tarafından hoşgörü dini olarak tanımlanır ve bu özellik ile İslam dini diğer dinlerin üstünde tutulur. Hoşgörülü kişi güzel davranışlar sergiler ve bu davranışları yakın çevresi olmakla birlikte ailesine, akrabalarına tüm bireylere gösterir. Hoşgörü kötülüğe göz yummak zorbalığa boyun eğmek anlamına gelmemelidir. Bu sebeple Kur’an da her iki duruma da yer verilmiştir. Hoşgörülü kişilerin güzel ahlakından bahsederken, bu değerden yoksun olan kişilere ise nasıl davranılması gerektiği konusunda, insanlara mesajlar verilmiştir.

Tablo 7: Güven değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Al-i İmran	1	Ankebût	1	A’râf	1
Bakara	1	Duhâ	1	Kasas	1
Mâide	1	Neml	1	Şuarâ	5
Tekvir	1	Yusuf	3		

Tablo 7’de güven değerine yönelik bulgular ele alınmıştır. Bu değer en fazla vurgulandığı sure, *Şuarâ* Suresi (5), onu takiben ise *Yusuf* (3) Suresi olmuştur. Güven; korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat anlamına gelmektedir. İnsanlar, kendilerine gerçekten güvendiklerinde ne yaptıklarını bilirler ve başarılı olurlar. Kendine güven olmadan bir hedefe ulaşmak imkânsızdır. Kendine güven, Allah’a imanın da temelidir. Güven kendi görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmede sonra da başkalarının yardımına koşmada kullanılacak bir güçtür. *Tekvir* Suresi’nde şu şekilde geçmektedir: *O*

(Kur'an), şüphesiz değerli, güçlü ve Arş'in sahibi katında itibarlı, orada (meleklerce) itaat edilen, güvenilir bir elçinin (Cebrail'in) getirdiği sözdür (19-21)

Tablo 8: Sorumluluk değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Ankebût	2	Bakara	7	Câsiye	1
En'âm	3	Fâtır	2	Fecr	3
Fussilet	1	Hûd	1	İbrahim	3
İsra	8	Kafirun	6	Kehf	1
Necm	8	Neml	1	Nisâ	4
Nûr	1	Rûm	1	Sebe'	2
Şûrâ	2	Tâ-Hâ	1	Tûr	1
Yunus	2	Zümer	2		

Tablo 8'de sorumluluk değerine yönelik bulgulara yer verilmiş ve en fazla vurgulandığı surelerin *İsra* (8) ve *Necm* (8) olduğu belirlenmiştir. Sorumluluk; kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet anlamındadır.

Mesuliyet kelimesi “sel” kökünden türemiştir. “Sel” kalıbı farklı kullanışlar şeklinde Kur'an da pek çok yerde geçtiği halde “Mesuliyet” şeklinde geçmemektedir³⁰. Sorumluluk insanın iç âlemiyle ilgili bir konudur. İnsanın kendi vicdanından emir alma yetisidir. İnsanın sorumluluk alanları; Allah'a karşı sorumluluk, topluma karşı sorumluluk, aileye karşı sorumluluk, kendi nefsimize karşı sorumluluk ve çevreye karşı sorumluluk olarak sınıflandırılabilir.

Sorumlulukla iç içe olan kavramlardan birisi de hak ve vazifedir. Aslında hak kelimesi sorumluluğu da kapsar. “Fakirin, misafirin, yolcunun, vs. hakkı” denildiğinde onlara karşı olan sorumluluk da ifade edilmiş olur. Yetki de sorumlulukla ilgili diğer bir kavramdır. Yetki, sorumluluk karşılığında alınır. Dinî bir terim olan teklif de sorumlulukla ilişkilidir. İslam'a göre Allah (cc) insanlara güçlerinin yeteceği ölçüde görevler vermiştir. İslam insanın fert ve toplum hayatını bir bütün olarak ele alması sonucu, sorumluluğun hem şahsi hem de toplumsal yönü vardır. İş yapma noktasında şahsi, ancak etkisi nedeniyle hem ferdî hem de toplumsal bir konudur.

“Hiç kimse başkasının günahını yüklenmez, günahını yüklenmiş kimse yükünden bir parça taşıması için birisini çağırırsa, ondan hiçbir şey alınıp taşınmaz!.. O çağırdığı akraba bile olsa” (Fâtır/18, En'am/164, İsra/15, Zümer/7, Necm/38) âyetlerde belirtilen “günahın yüklenilmesi” ile o günahlardan ötürü kulun cezalandırılacağına kastedilmesiyle sorumluluk kavramı açık bir şekilde belirtilmiştir.

³⁰ (http://www.kuranihayat.com/kuranda-sorumluluk-kavrami-ve-kapsami_d897.html)

Tablo 9: Adalet değerine yönelik bulgular.

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Bakara	2	Al-i İmran	7	Nisâ	9
Mâide	4	En'âm	3	A'râf	4
Enfâl	4	Yunus	4	Nahl	5
Hac	2	Ahzâb	1	Şûrâ	1
Hucurât	1	Rahmân	1	Hadid	1
Mümtehhine	1	Talâk	1	Sâd	1
Tevbe	1	Hûd	4	İsra	1
Kehf	1	Meryem	1	Tâ-Hâ	1
Enbiyâ	1	Mü'minûn	1	Şuarâ	2
Zilzâl	3	Kiyamet	2	Kaf	1
Ahkaf	1	Câsiye	1	Kasas	1
Ankebût	2	Sebe'	2	Yâsin	1
Zümer	2	Mü'min	3	Fussilat	1

Tablo 9'da Adalet kavramına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tabloya göre bu değerden en çok *Nisâ* (9) Suresi'nde, sonrasında *Al-i İmran* (7) ve *Nahl* (5) surelerinde bahsedilmiştir. Adalet; *Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk* anlamlarına gelmektedir. Kur'an-ı kerimde ise bu kavram; inanç, karşılık, doğruluk, eşitlik, dengelilik, denklik ve benzerlik anlamlarına da gelmektedir. Kur'an da adalet kavramı *Nisâ* Suresi'nde şu şekilde geçmektedir:

Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz ki Allah her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla görendir. (Nisa/58)

Kur'anın temel kurallarını oluşturan ahlak, erdem, inanç noktasında olgunlaşmış bir toplum ve bireyler oluşturmak için, bireyler ve toplumlar arası ilişkilerde öncelikle *adalet* ilkesini benimsemek gerekmektedir. Kur'an da adaletin kaynağı ve ilk uygulayıcısı olarak Allah zikredilmekte ve peygamberler gönderilmesinin en temel sebeplerinden biri olan, insanlar arasında adaletin sağlanması durumudur. Kur'an-ı kendisine rehber alan bir insan, hakkı ve hukuku gözeterek herhangi bir konuda hüküm vereceği zaman adaletli ve tarafsız olur. Yakınları, akrabaları aleyhine de olsa adaletten sapmaz. Aynı şekilde ölçü, tartı ve hesap, kitapta dosdoğru olur. Olay ve durumlara menfaat açısından değil dürüstlük ve adaletli bir şekilde yaklaşır. Yine bununla ilgili Kur'an'da geçen ayetten örnek verilecek olunursa; *Tartıyı adaletle tutup doğrultun ve tartıyı noksan tutmayın. (Rahmân/9)* şeklindedir. Bu dünyadaki kusursuz tasarım ve düzen

Allah'ın adaletini göstermektedir. Bu bağlamda insan kendine ne kadar adaletli olursa başkalarına da o denli adaletli davranacaktır, dolayısıyla kişinin adaleti kendisinden başlamaktadır.

Kişisel Nitelikli Değerlere Yönelik Bulgular

Tablo 10: Vicdan Değerine Yönelik Bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı
Enbiyâ	1	Neml	1

Tablo 10'da, Kur'an ayetlerinde geçen vicdan kavramına yer verilmiştir. Görüldüğü üzere vicdan Kur'an da toplam iki surede geçmektedir. Analiz edildiğinde, kişiye kazandırılması gereken önemli bir unsur olup birçok değerle de bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Vicdan; kişinin kendi niyeti veya davranışları hakkında kendi ahlaki değerlerini referans alarak yaptıklarını veya yapacaklarını değerlendirip ona göre şekillendirdiği bir kişilik özelliğidir. Vicdan birçok dinde ve felsefi akımda temel alınmış ve önem verilmiş bir kavramdır. Bir başka ifadeyle vicdan; kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerinde dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güçtür (Parlatır, 1998, s. 2347).

Kur'an da vicdan nefis, akıl, irade kavramlarıyla da bağdaşabilmektedir. İncelenen surelerin meallerinden de anlaşılacağı gibi hassasiyetle yaklaşma, samimi iman duygusu ve açık şuur ifade edilmektedir. Örneğin *Neml* Suresi'nde vicdan kelimesi temel anlamıyla bahsedilmese de mealde anlatılmak istenenin vicdan ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.

Kendileri de bunlara yakinen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü onları inkâr ettiler. Bozguncuların sonunun nice olduğuna bir bak! (Neml/14). Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (kendi kendilerine) “Zalimler sizlersiniz, sizler!” dediler (Enbiyâ/64)

Tablo 11: Onur Değerine Yönelik Bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Fâtır	1	Münâfikûn	1	Nisâ	1
Sâffât	3	Yunus	1		

Tablo 11’de onur değerine yönelik bulgulardan bahsedilmiştir. Görüldüğü gibi en çok vurgulanan sure üç ayetle *Sâffât* Suresi’dir. Onur ve şeref kelimelelerini ayrı değerlendirecek olursak birbirinden çok farklı anlamlar ifade etmediği söylenebilir. Onur sözcüğünün kelime anlamı; İnsanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı, haysiyet, izzetinefistir. Şeref kelimesinin tanımında ise onur sözcüğü ile karşılaştıldığı için bu iki kavram birlikte incelenmiştir. Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur şeklindedir.

Ahlaki bir erdem olan onur ve şeref erdemli olma halidir. Kur’an-ı Kerim’de bu durum izzet ve ekrem kelimeleriyle ifade edilmektedir. Onur kelimesi, Fransızca şeref ve vakar anlamındaki honneur-onör kelimesinin Türkçede telaffuz edilen şeklidir. (Doğan, 1996, s.862). Onur ve şeref olgun bir kişilikle ortaya çıkar. Dürüst bir yaşam, onurun ve şerefın temel şartıdır. Onurlu kişilerin sözleri doğru ve güzeldir, işleri hem kendilerine hem de topluma faydalıdır. Kişinin onur ve şerefini zedeleyen olumsuz tutum ve davranışlar bulunmaktadır. Bu davranışlar değerler bağlamında dikkat edilmesi ve uzak durulması gereken davranışlardır. Ahlaki erdem olan bu kavramlar kazandırılmazsa ahlak olmaz, ahlakın olmadığı yerde ise insanlık olmaz. Kur’an da bu kavramlarla ilgili ayet meallerinden birkaçı şu şekildedir:

Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefın hepsi Allah’ındır. O’na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah’a amel-i sâlih ulaştırır. Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince, onlar için çetin bir azap vardır ve onların tuzağı bozulur (Fâtır/10).

Müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinenler, onların yanında izzet (güç ve şeref) mi arıyorlar? Bilsinler ki bütün izzet yalnızca Allah’a aittir (Nisâ/139).

Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir (Sâffât/180).

Tablo 12: Sabır Değerine Yönelik Bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
Al-i İmran	9	Ahzâb	1	Ahkaf	1
Ankebût	2	A’râf	5	Asr	2
Bakara	9	Beled	1	En’âm	1
Enfâl	2	Enbiyâ	1	Furkan	2
Fussilat	2	Hac	2	Hûd	6
Hucurât	2	İbrahim	3	İnsan	2
Kaf	1	Kalem	1	Kamer	1
Kasas	2	Kehf	9	Lokman	2

Meâric	1	Meryem	2	Muhammed	1
Müdessir	1	Mü'min	2	Mü'minûn	4
Müzemmil	1	Nahl	7	Nisâ	1
Ra'd	3	Rûm	1	Sâd	2
Sâffât	1	Sebe'	1	Secde	2
Şûrâ	3	Tâ-Hâ	2	Tûr	2
Yunus	1	Yusuf	3	Zümer	1

Tablo 12'de de sabır değerine yönelik bulgulara yer verilmiştir. Bu değer Kur'an-ı Kerimde toplam 45 çeşit sure ve 111 ayette geçmektedir. En fazla vurgulanan sure *Al-i İmran (9)*, *Bakara (9)* ve *Kehf (9)* sureleridir. Sabır kelimesi Arapçadan Türkçeye geçen bir sözcüktür. Arapçadaki “sabr” kelimesinden gelmektedir.

Sabır, Allah'a itaat konusunda nefsin olumsuz yönlerini hapsedmek manasına da gelmektedir. Bu da kişinin kendi kendini yönlendirmesine ve tanınmasına olanak sağlar. Sabır nefsin isteklerine karşı durma, boyun eğmeme manasına da gelmektedir. Böylece insan kendi duygu ve eğilimlerini kontrol edebilir ve buna göre davranış tarzını belirleyebilir. *Asr Suresi'*nde sabrın insana güç, kuvvet, metanet, direnme gücü ve cesaret katan ahlaki boyutta bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Allah'a karşı teslimiyet manasına gelen sabır manevi yönden kişiliğin güçlenmesine ve kişinin kendine olan saygısının güçlenmesine ve güven duygusunun artmasına olanak sağlamaktadır. Kaygı, korku ve endişe gibi psikolojik durumlarda bile sabır tedavici edici özellikte olmaktadır. Sabır kelimesinin geçtiği bazı ayet mealleri şu şekildedir:

(Bu nimetler) “Ey Rabbimiz! İman ettik; bizim günahlarımızı bağışla, bizi ateş azabından kuru!” diyen; Sabreden, dürüst olan, huzurda boyun büken, hayra harcayan ve seher vaktinde Allah'tan bağış dileyenler (içindir). (*Al-i İmran/16-17*)

Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah'a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir. (Bakara,45)

Eğer insana tarafımızdan bir rahmet (nimet) tattırır da sonra bunu ondan çekip alırsak, tamamen ümitsiz ve nankör olur. Eğer kendisine dokunan bir zardan sonra ona bir nimet tattırırsak, elbette “Kötülükler benden gitti” der. Çünkü o (bunu derken) şımarıktır, kibirlidir. Ancak (musibetlere) sabredip güzel iş yapanlar böyle değildir. İşte onlar için bir bağış ve bir büyük mükâfat vardır (Hûd/9-11).

Tablo 13: Çalışma - başarı değerine yönelik bulgular

Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerin vurgulandığı sureler	Değerin vurgulandığı ayet sayısı	Değerlerin vurgulandığı sureler	Değerlerin vurgulandığı ayet sayısı
A'lâ	1	Al-i İmran	3	Bakara	2
Furkan	1	Hûd	2	İsra	1
Kasas	2	Kehf	3	Leyl	2
Mâide	1	Mü'minûn	1	Necm	3
Nisâ	3	Sebe'	1	Tevbe	5
Yusuf	1				

Tablo 13'te çalışma başarı değerine yönelik bulgular yer almıştır. Tabloya göre; en fazla vurgulanan sure, *Tevbe Suresi*'dir (5). Başarı, insanların yaşamak istedikleri en temel ve güzel duygulardan biridir. Toplumdaki saygınlığın şartlarından biri de başarılı birey olmaktan geçmektedir. Başarı için çalışmak, çalışmak için yapabileceğine inanmak şarttır. İnanılmayan bir şeyi başarmak ve bunun uğuruna çalışmak yılgınlığa sürüklemeye ve bahaneler üretmeye yol açar. İnsan, gerek bu dünyada, gerekse öteki dünyada, ancak kendi çalışmaları-nın karşılığını görecektir. İnsan ne ekerse onu biçer, ekmeden biçmek olmaz. Bu husus, Allah'ın Kur'an aracılığı ile biz kullarına bildirdiği ilahi bir kanundur. Kur'an-ı Kerim'de: *"Doğrusu insanın eline geçecek olan kendi çalışmasından başkası değildir."* buyrulmaktadır. İslâm dini, ahiret işlerini dünya işlerine tercih etmekle beraber, dünya için çalışmaya da çok önem vermiş, hatta bunu ibadet saymıştır. Öyle ki, Allah'ı zikir ve ibadet zamanları hariç olmak üzere günün her vaktinde çalışmayı emretmiştir. Bununla ilgili ayetler şu şekildedir:

Sizin için geceyi örtü, uykuyu istirahat kılan, gündüzü de dağılıp çalışma (zamanı) yapan, O'dur (Furkan/47).

Kim de ahireti diler ve bir mümin olarak ona yaraşır bir çaba ile çalışırsa, işte bunların çalışmaları makbuldür (İsrâ/19).

Ayetlerden de anlaşılacağı gibi çalışma başarıyı, başarı sonucunda ise bir ödül olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu değerler bireylere kazandırılması gereken olumlu ve önemli değerler arasındadır.

Sonuç ve Tartışma

Kur'an-ı Kerim fihristinin referans alınarak yapıldığı bu çalışmada, yeni bir sınıflandırma yapılmış ve değerler eğitimine farklı bir bakış açısı kazandırılma-ya çalışılmıştır. Evrensel ve kişisel değerlerin aktarılmasında, Kur'an-ı Kerim önemli bir rehber görevini yerine getirmekle beraber geliştirilen öğretim prog-

ramlarında yer alan değerlerin vurgulanmasında Kur'an-ı Kerimden daha çok yararlanılması gerektiği söylenebilir.

İnsanlar, kendisinden önceki toplumlara göre gelişmişlik düzeyini her geçen gün arttırıp geliştirse de, sahip olduğu değerleri bütün insanlığın hakkını verecek gerçekleştirdiğini veya yaşam biçimi haline getirdiğini söyleyemeyiz. İnsanlık teknolojik ve ekonomik olarak gelişmekte olsa da değerler bağlamında bocalamakta ve daha da kötüye gidebilmektedir. Özellikle bu sebepten yola çıkarak Kur'an-ı Kerimin bu değerleri öğretmesi ve bütün insanlığın bu değerler doğrultusunda kendilerini geliştirmesi amaçlanmaktadır. Kur'anın ortaya koyduğu değerlerin, yapılması gereken ve istenilen davranışlarla tutarlılık içerisinde olduğu ve olumlu değerler barındırdığı, buna dayanarak olumlu sonuçlara ulaşılacağı düşünülmektedir.

Değişen ve gelişen toplum yapısında değerlere bakış açısı zamanla değişebilmekte ve yeni değer algıları da ortaya çıkabilmektedir. Bu durum değer üzerine yapılan araştırmaların önemini de gittikçe artırmaktadır (Gündüz, 2014; Ülger, 2012; Tahiroğlu, 2011; Çengelci, 2010; Yiğittir, 2009; Aladağ, 2009; Keskin, 2008; Ulusoy, 2007; Dilmaç, 2007; Akbaş, 2004). Bilhassa da değerlerin sınıflandırılması noktasında yeni boyutlar ele alınmaktadır (Acat ve Aslan, 2012). Bu durum değer algısının çok geniş ve farklı açılardan bakılarak sürekli yeni sınıflamaların yapılabileceğine işaret etmektedir. Türkiye'de (Güngör, 1998; Ercan, 2001; Kale, 2004; Canatan, 2004; Acat ve Aslan, 2012), gerekse dünyada (Rokeach, 1973; Nelson, 1974, akt: Naylor ve Diem, 1987; Lincona, 1991; Schwartz, 1992; Spranger, akt: Akbaş, 2004) farklı değer sınıflaması yapan araştırmaların olduğu görülmektedir. Ancak herkes tarafından kabul görmüş net bir değer sınıflamasından hiçbir zaman söz edilememektedir (Aslan, 2011).

Bu araştırmada farklı bakış açısıyla yeni bir değer sınıflaması yapılmış ve bundan sonraki yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Kur'an-ı Kerim referans alınarak yapılan çalışmada değerler evrensel ve kişisel değerler olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Evrensel nitelikli değerler; yardımseverlik, doğruluk, sevgi, saygı, hoşgörü, güven, sorumluluk, adalet gibi değerleri barındırırken, kişisel nitelikli değerler; vicdan, onur-şeref, sabır, çalışma-başarı değerlerini içine almaktadır. Evrensel nitelikli değerler pek çok kişi tarafından kabul görmüş ve yaşamı daha güzel hale getiren değerlerdir. Evrensel değerler sayesinde insanoğlu rahat, mutlu ve huzurlu yaşayabilmektedir. Kişisel değerler de bunu desteklemekte ve evrensel değerlerle bütünlük oluşturmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada, değerlerin farklı bakış açısıyla değişebilmekte

ve çok yönlü olduğu için sürekli yeni boyutları olabileceği ortaya çıkmaktadır. Nitekim kültür, din ve bunun gibi nedenlere bağlı olarak farklı değerler insanlar tarafından benimsense de evrensel boyutta insan olmanın gereği olarak ortak değerlerde, çalışmalarda her zaman yerini alacaktır. Toplumun her geçen gün teknoloji, bilgi ve kültür bağlamında değişime uğraması elbette yeni değerlerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Bu ortaya çıkan yeni değerleri zenginlik olarak düşünürsek ve değişmez temel değerlerle uyumunu sağlayabilirsek toplum her zaman devamlılığını sağlayacaktır.

Buna dayanarak referans aldığımız kaynak olan Kur'an-ı Kerim'de geçen ayetler, insanlara değerler bağlamında ahlaki, sosyal ve kişisel gibi yaptırım niteliği taşıyan örneklerdir. Bu çalışmada Kur'an-ı Kerim'de bulunan ayet meallerinden de anlaşılabileceği üzere, ayetler insanlara hitap ederken sadece belli duygulara hitap etmemektedir. İnsanda bulunan çeşitli ruhsal ve duygusal yön- lere de hitap ederek, insanoğlunun bu özelliğini de göz önünde bulundurmaktadır. Bu noktadan hareketle Kur'an-ı Kerim'in, ayet mealleri referans alınarak, değerler eğitiminde ve karakter eğitiminde kullanılabileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kur'an, bir yandan topluma değerleri öğretirken, diğer yandan da bu değerlere nasıl ve ne doğrultuda ulaşılacağını göstermektedir. Neticede bu değerlere ulaşabilmek için ise; benimseyip yaşamak, uygulamak ve okumak gerekir.

Kaynakça

- Acat, M. B. ve Aslan, M. (2012). Yeni Bir Değer Sınıflaması ve Bu Sınıflamaya Bağlı Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 12(2), 1460-1474.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aladağ, S. (2009). *The Effect of Value Education Approaches in Teaching Primary School Social Studies on the Level of Students' Gaining the Value of Responsibility*. PhD Thesis, Gazi University, Ankara.
- Alan, Y. (2014). Değerler Eğitimi Açısından Kur'an Kıssalarının Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 60-76.

- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Canatan, K. (2004). Avrupa Birliği Ülkelerinde Değerler Yönelimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 41-63.
- Çelikkaya, H. (1995). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Çengelci, T. (2010). *A Case Study for Realizing Values Education in Primary School 5th Grade Social Studies Lesson*. PhD Thesis, Anadolu University, Eskişehir.
- Çetin, Erol. (2016). Kur'an'da Sorumluluk Kavramı ve Kapsamı. (t.y.). Erişim: 15.11.2016, http://www.kuranihayat.com/kuranda-sorumluluk-kavrami-ve-kapsami_d897.html
- Dilmaç, B. (2007). *Testing Humanistic Values Education Given to a Group of Science High School Students with Humanistic Values Scale*. PhD Thesis, Selçuk University, Konya.
- Doğan, M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık
- Ercan, İ. (2001). *National and Universal Values in Primary School Social Studies Program*. Master's Thesis, Onsekiz Mart University, Çanakkale
- Gündüz, M. (2014). *The Effect of Teaching the Value of "Responsibility" Through the Project-Based Approach in Primary School 3rd Grade Social Studies Lesson on Academic Success and Attitude*. PhD Thesis, Gazi University, Ankara.
- Gündüz, M. (2016). Classifying Values by Categories. *Journal of Education and Training Studies*, 4 (10), 212- 220, DOI: <http://dx.doi.org/10.11114/jets.v4i10.1765>.
- Güngör, E. (1998). *Researches on Values Psychology*. İstanbul: Ötüken Publishing.
- Halstead, J.M and Taylor, M. J. (1996). *Values in Education and Education in Values*. Bristol- England: Falmer Pres.
- Hökelekli, H. and Gündüz, T. (2007). Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri. R. Kaymakcan vd. (Ed.). *Değerler ve Eğitimi* (s. 371 -396). İstanbul: Dem Yayınları.
- İmamoğlu, A.V. (2010). Vicdan Kavramının Psiko-Sosyal Tahlili. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1).
- Kale, N. (2004). *What Kind of a Value Education*. Values and Education International Symposium. Values Education Central Publishing. İstanbul.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymakcan, R. and Meydan, H. (2011). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), s. 29-25.

- Keskin, Y. (2008). *Values Education in Social Studies in Turkey: Historical Development, Researching 1998 and 2004 Programs' Effectiveness*. PhD Thesis, Marmara University, İstanbul.
- Köylü, M. (2007). "Kur'an'ın İnsanlığa Getirdiği Değerler ve Hedefler". *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24-25, s. 65-88.
- Lickona, T. (1991). *Educating for Character: How our schools can teach respect and responsibility*. Newyork: Bantam Books.
- Naylor, D, T. and Diem, R. (1987). *Elementary and middle school social studies*. New York: Random House.
- Özdemir, A. (2006). *Kuranda İnsanlar Arası İlişkiler ve Sosyal Değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Parlatır, İ. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and emprical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, s. 1-65.
- Tahiroğlu, M. (2011). *Teaching the Values of Love for Nature, Cleanliness, and Being Healthy in Primary School 4th Grade Social Studies Lesson and Determining the Attitudes of Students towards Values*. PhD Thesis, Gazi University, Ankara.
- Tuğral, S. (2005). *Kur'an'da Değerler Sistemi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ulusoy, K. (2007). *Evaluating Student Attitudes and Opinions Towards the Traditional and Democratic Values in High School History Program in terms of various variables*. PhD Thesis, Gazi University, Ankara.
- Uysal, E. (2003). Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi: İnsani Erdemler-İslami Erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12 (1), s. 51-69.
- Ülger, M. (2012). *Evaluating the Applications of Human Rights Citizenship Education in Primary Schools*. PhD Thesis, Gazi University, Ankara.
- Yazıcı, K. (2006). *Değerler Eğitime Genel Bir Bakış*, TÜBAR-XIX.
- Yiğittir, S. (2009). *İlköğretim 4.ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Değerlerinin Kazanılma Düzeyi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Value-Oriented Analysis of Qur'an's Index

Mevlüt GÜNDÜZ*

Abstract

The purpose of this research is to emphasize the importance of the Qur'an, which is the most well-established and literary text among many materials and full of constant information, in the context of value education. In this study, the method of document review included in qualitative research methodology was used. When analyzing the document, "Qur'an's Index and Meanings" given by "Directorate of Religious Affairs" was taken as the basis. According to this, the values emphasized in the Qur'an are classified and analyzed in the context of value education. Values are taken as a total of 12 as benevolence, justice, tolerance, trust, love, respect, righteousness, responsibility, conscience, honor-dignity, work-progress and patience. The obtained findings suggest that the universally qualified values are emphasized more in the Qur'an. As a result, a new classification of values, in which the Qur'an is referenced, has been given in the study by including different value classifications. Although people adopt different values with discriminating religion, language and race in different cultures and societies, the Qur'an is a divine book that guides not only Muslims but also all humanity.

Keywords: Value, Value education, Qur'an.

* Asst. Prof., Basic Education Department, Faculty of Education, Suleyman Demirel University.

E-mail: mevlutgunduz@sdu.edu.tr

Received: 27.12.2016 - **Accepted:** 06.12.2017

Introduction

In recent years, the moral concepts, values, attitudes, and behaviors have become increasingly essential and discussed concepts in the field of education in the countries of the world and our country. The changing social, technological and economic differences have led to changes in individual and community behavior. Even if efforts are made to form a free-spirited society, which has qualities such as questioning the core values of society, determining individuals' lifestyles and making decisions on their own, these characteristics can also cause individuals to show selfish attitudes. In this context, value education has begun to be included in education programs.

Although many definitions have been made, values are consensuses and beliefs which reflect our culture, and shed light on the life of the individuals, and transmitted from generation to generation. It is the priorities that connect individuals and society to specific beliefs, experiences and goals in deciding how people will live and what they will value (Hokelekli and Gunduz 2007, p. 373-374). By its simplest definition, it is the behaviors as a whole that distinguish good and evil. "Value" as a term refers to our standards and principles which make our judgments in objects, people, ideas, situations, and actions as to whether they are good, bad, desirable or undesirable. (Halstead & Taylor, 2000, s. 169). Celikkaya (1995, s.168) defines value as any social, humanistic, ideological or divine source of feelings, thoughts, behaviors, rules, or assets that are accepted, adopted and maintained in a society, in a belief, in an ideology or among people.

In the studies on value education, various classifications have been made to make these researches more effective and lasting. Lickona (1991) classifies values as moral values and non-moral values, and Rokeach (1973) as goals and instrumental values, and Spranger (trans. Akbaş, 2004) as political, social, theoretical, economic, religious and aesthetic. Schwartz (1992) categorizes values as ten types of values which are power, success, pleasure from life, stimulation, self-orientation, universality, benevolence, tradition, conformity and security, and Nelson (1974) classifies values as individual, group, and social values (trans. Naylor and Diem, 1987).

Güngör (1998) classifies values as aesthetic, theoretic, economic, economic,

political, social and religious values, and Kale (2004) as universal and cultural, and Ercan (2001) as national and universal, and Canatan (2004) as traditional and modern values. Acat and Aslan (2012) expressed value as conservative-traditional, national-community, self-directed-personal, social-communal, scientific-innovative. The final classification in the context of value education is given by Gündüz (2016) and it is classified as introverted and extroverted.

No doubt that value education starts in the early ages in the family. If the values instructed to children in school and the values given by family supported by the society, an effective transfer will occur. Numerous methods and materials have been developed for instructing values to children. Today, many written and oral materials can be used in value education, as well as verbal and literary texts such as epics, epic poems, proverbs, folk tales, legends, etc.

The aim of this research is to emphasize the importance of the Qur'an in the context of value education, which is the most well-established and literary text among many materials and full of constant information. According to Muslims, the Qur'an is a holy book which is revealed by Allah through the angel named Gabriel to the Prophet Muhammad in Islam as revelations.

The Qur'an offers many messages to today's people with its principles, laws, rules, and values. The Qur'an is a book that gives value to human beings and evaluates its behavior. If it is well read and understood correctly; the ideal people can be raised. Another important characteristic of the Qur'an's values is that they are not limited to a specific time frame or society, but universal values that will not lose importance as long as humankind lives (Koylu, 2007, p.66).

When we look at the researches on the values given by the Qur'an, we can see that there is no research to identify existing values and to classify new values as in this research. In the survey conducted by Koylu (2007), only some values given by Qur'an have been mentioned. In Ozdemir's (2006) research, a comprehensive coverage is given to social values. In other researches, they either deal with one value (Uysal, 2003) or they deal with values in association with the textbooks (Alan, 2014). In this context, this research will be unique and will guide the work to be done in this field from now on.

Method

In this study, the method of document review included in the qualitative research method was used. Document review is the provision of data by analyzing

written documents containing information about the facts and events related to the subject under investigation. Document review, also named as documentary screening, is a qualitative research method used for analyzing some materials such as paintings, films, books, magazines, etc., which have traces of past events (Karasar, 2012). The document review method was used in this study since it is appropriate for the purpose of analyzing and covering the analysis of written materials. When analyzing the document, “Qur’an’s Index and Meanings” given by “Directorate of Religious Affairs” was taken as the basis. The values emphasized in the Qur’an are classified and its relation to the values given in the curriculum is examined.

Findings

In the data obtained from the analysis of the Qur’an, it was seen that a total of 12 values (considering the repeats) were emphasized 645 times. While benevolence (198) is emphasized mostly from universal values, patience (111) is mostly emphasized from personal values.

The benevolence from universal values is mostly emphasized in the Surat As-Sâffât (22), followed by An-Nâs (18), Al-Baqarah (16), and Al-Imrân (16). The truth is mostly emphasized in Surat Al-Baqarah (11), followed by Surat al-Ahzab (8) and Surat Al-Qasas (6).

The most significant emphasis on the value of love (love of God, love between husband and wife, love of goods) is given in Surat Al-Fajr (6) followed by Surat Al-Adiyat (3). The respect is the mostly emphasized in Surat Al-Mûminûn (3) and Al-Isra (3).

Tolerance is mostly emphasized in Surat Az-Zukhruf (3), and trust is mostly emphasized in Surat Ash-Shuarâa (5), followed by Yusuf (3). It has been determined that the responsibility value is mostly emphasized in Surat Al-Isra (8) and An-Najm (8).

To the justice value, most emphasize is given in Surat An-Nisaa(9), followed by Al-Imran(7) and An-Nahl (5). Patience value is mentioned in 45 different surahs and 111 verses in the Qur’an. It is mostly emphasized in the surahs of Al-Imran (9), Al-Baqarah (9) and Al-Kahf (9).

Conclusion and Discussion

In this study, which was made with reference to the Qur'an's index, a new classification was made and a different perspective was given to the education of values. In conveying universal and personal values, the Qur'an fulfills an important guiding function and it can be said that in the emphasis of the values in the curriculum, more use of the Qur'an is a need.

Although people increase and improve their level of development day by day when compared to their previous societies, we cannot say that they implement the values they possess by granting the right of all mankind or making them a way of life. Even though humanity is developing technologically and economically, it is stuck in the context of values and can get worse. In this sense, it is aimed that the Qur'an teaches these values and all human beings develop themselves in line with these values. It is believed that with the values instructed by the Qur'an which are consistent with the behaviors that should be done and desired, and that they are positive elements, positive results can be achieved.

In a changing and developing society, the point of view of values can change over time and new value perceptions can emerge. This situation is increasing the importance of researches on value (Gunduz, 2014, Ulger, 2012, Tahiroglu, 2011, Cengelci, 2010, Yigittir, 2009, Aladag, 2009, Keskin, 2008, Ulusoy, 2007, Dilmac, 2007, Akbas, 2004). In particular, new extents are addressed at the point of classifying the values (Acat and Aslan, 2012) which indicates that the value perception is very wide and that new classifications can be made continuously from different angles. It can be seen that in Turkey (Güngör, 1998; Ercan, 2001; Kale, 2004; Canatan, 2004; Acatve Aslan, 2012) and in World (Rokeach, 1973; Nelson, 1974, trans. Naylor and Diem, 1987; Lincona, 1991; Schwartz, 1992; Spranger, trans. Akbaş, 2004) different value classifications are made within different researches. Nevertheless, there is no mention of a precise classification of values accepted by all (Aslan, 2011).

In this research, a new classification of value has been made with a different point of view and it is aimed to contribute to the future work to be done. In the study conducted with reference to the Qur'an, values were examined in two groups as universal and personal values. While universal values are benevolence, truth, love, respect, tolerance, trust, responsibility, justice; personal values are conscience, honor-dignity, patience, work-progress values. Universal values are accepted by many people and it's believed that it is making life more beautiful. Through universal values, humankind can live in comfort, happiness, and peace. Personal values also support this and create integrity with universal values.

As a result, in this study, it can be seen that the values can be continuously changed because of people's different viewpoints and they can have new extents continuously since they are versatile. Even though people will have their own values depending on such factors as culture, religion, and so forth, universal values will always take their place in life, as a necessity for people to be human beings on a universal scale. The change of society in the context of technology, knowledge, and culture will undoubtedly contribute to the emergence of new values. If we think of these emerging new values as richness, and if we can ensure their consistency with unchanging core values, society will always maintain its continuity.

The verses in the Qur'an, which we refer to, are examples of moral, social and personal sanctions-like examples in the context of values. In this study, it is understood from the verses of the Qur'an that the verses do not address only certain feelings while addressing people. It addresses spiritual and emotional aspects of humankind and takes into consideration this feature of the humankind. From this point, we can easily say that the Qur'an can be used in values education and character education by taking reference to verse's meanings. The Qur'an, on the one hand, teaches values to the community, on the other hand, it shows how and in what direction these values can be reached. In the end, in order to reach these values; it is necessary to adopt, implement and read.